

2021-03-22

Länsstyrelsen Gotlands Län
621 85 Visby
gotland@lansstyrelsen.se

Diarienummer 1859-2020

Remissvar - Länsstyrelsens strategi för vindkraft och örn i Gotlands län

Sammanfattning

Detta remissvar är skrivet gemensamt av Naturskyddsföreningen Gotland, Gotlands Ornitologiska Förening och Kungsörn Sverige.

I korthet anser föreningarna att strategin saknar naturvetenskaplig förankring, redovisar data och information på ett ensidigt eller felaktigt sätt och saknar relevant information. Vidare att strategins frågeställning är alltför snäv och förhindrar en helhetssyn vilket kommer att försvåra att syftet med strategin uppnås. Länsstyrelsen har i förslaget bedömt arters bevarandestatus på ett sätt som står i strid med EU-domstolens avgöranden och Naturvårdsverkets riktlinjer. Föreningarna noterar att strategin är framtagen på Länsstyrelsens eget initiativ och inte på direktiv från Energimyndigheten eller Naturvårdsverket.

Föreningarna finner det anmärkningsvärt att Länsstyrelsen enligt avsnitt 7.3.3 bedömer att det med t ex kamerasytem kan vara möjligt att uppföra vindkraft i områden som tidigare bedömts som olämpliga på grund av örnförekomst, detta redan innan systemen prövats i verklig drift och inte heller prövats i en miljöprövning. Strategin antyder därmed möjlighet till avsteg från Miljöbalkens skadelindringshierarki och kriterier för val av lämplig plats, samt rättspraxis.

Föreningarna anser att strategin behöver:

- Samarbeta och fokusera på samtliga arter och naturmiljöer som kan påverkas av vindkraftexploatering
- Presentera fakta som överensstämmer med vetenskaplig litteratur, beprövad erfarenhet, Naturvårdsverkets yttranden, Miljöbalken samt EU-direktiv
- Baseras på utbyggnadsmålet 1 TWh för Gotland enligt den nationella strategin
- Ändras och inte innehålla positiva förhandsbesked i pågående ärenden

1. Synpunkter gällande örn och artskydd

1.1 Snävt fokus

Vi anser att strategin har alltför snävt fokus då den enbart fokuserar på förekomsten av två arter, havsörn och kungsörn, och nästan uteslutande på kollisioner med vindkraftverk. Många andra arter inom flera olika taxa hotas också vid vindkraftutbyggnad. Utbyggnad av vindkraft med tillhörande infrastruktur förändrar livsmiljöerna som exploateras. Att då enbart diskutera två arter ger inte bara en missvisande bild av problematiken utan riskerar att andra viktiga miljöfrågor kopplat till exploateringen hamnar mellan stolarna. I den nationella vindkraftsstrategi som Länsstyrelsen

hänvisar till är perspektivet bredare. Naturvårdsverket anger syftet med den nationella strategin:
Att ställa om till ett helt förnybart energisystem är inte bara en klimatfråga utan också en fråga om konkurrenskraft, försörjningstrygghet och ökade krav på en trygg och robust elförsörjning, bland annat genom lokal produktion och distribution av el över hela Sverige. Utbyggnaden behöver också ta hänsyn till värdefull natur, människans livsmiljö och en rad andra samhällsintressen.

Förslaget till strategi frångår alltså intentionerna i den nationella strategin och fokuserar ensidigt på två arter på bekostnad av helheten. Enligt förslaget höjs i ett alternativ utbyggnads målet från 1 TWh enligt den nationella strategin till 2 TWh vilket saknar förankring i denna.

1.2 Artskydd

Vad gäller vårt ansvar att skydda örnar nämns i strategin fågeldirektivet. Vi vill därutöver peka på de konventioner som Sverige undertecknat och som är aktuella vid utbyggnad av vindkraft i områden med örnförekomst, exempelvis Bernkonventionen som syftar till att skydda vilda djur och växter och deras naturliga miljöer inom Europa och där arter som strategin tar upp är listade i bilaga II (strängt skyddade arter), samt Bonnkonventionen som syftar till att skydda flyttande arter som ur bevarandesynpunkt behöver internationella överenskommelser och samarbeten och som också tar upp arter som denna strategi handlar om.

EU-domstolen har i en dom den 4 mars 2021 i målen C 473/19 och C 474/19 beslutat hur förbudet mot att döda, störa eller skada vissa skyddade arter och fåglar ska tolkas. Domen säger att förbudet gäller även när en individ av en skyddad art störs eller skadas av en verksamhet, och inte enbart om hela den skyddade populationen påverkas. Domstolen påpekar vidare att artskyddsförordningens förbud mot att döda, störa under häckningstid osv ska gälla alla fågelarter oavsett bevarandestatus. Domen innebär ett underkännande av den praxis som hittills tillämpats i Sverige vid tolkningen av artskyddsförordningen.

Domstolen beslutar att:

- *Artikel 5 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/147/EG om bevarande av vilda fåglar ska tolkas så, att den utgör hinder för en nationell praxis enligt vilken förbudet i denna bestämmelse endast omfattar sådana arter som är förtecknade i bilaga I till detta direktiv eller som är hotade på någon nivå eller som har en långsiktigt vikande populationstrend.*
- *Artikel 12.1 a-c i rådets direktiv 92/43/EEG om bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter ska tolkas så, att den utgör hinder för en nationell praxis enligt vilken förbudet i denna bestämmelse, för det fall mänsklig verksamhet såsom skogsbruksåtgärder eller markexploatering uppenbart har ett annat syfte än att döda eller störa djurarter, endast är tillämpliga om det finns en risk för att berörda arters bevarandestatus påverkas negativt. Artikel 12.1 a-c ska vidare tolkas så, att skyddet enligt denna bestämmelse inte upphör att gälla för arter som har uppnått gynnsam bevarandestatus.*
- *Artikel 12.1 d i direktiv 92/43 ska tolkas så, att den utgör hinder för en nationell praxis som innebär att om kontinuerlig ekologisk funktionalitet i den berörda artens livsmiljö i ett enskilt område - trots försiktighetsåtgärder - direkt eller indirekt går förlorad genom skada, förstörelse eller försämring ... aktualiseras förbudet i den bestämmelsen först om den berörda artens bevarandestatus riskerar att försämrans.*

Domen innebär ett underkännande av de utgångspunkter som ligger till grund för strategin.

1.3 Bevarandestatus

I förslaget till strategi dras slutsatsen att *kungsörnen och havsörnen idag har god bevarandestatus på Gotland*. Inga beräkningar redovisas utan enbart hänvisningar till beståndens storlek på Gotland.

För kungsörn rör det sig om 24 lyckade häckningar 2019. För havsörn lyckas cirka 40 procent av drygt 40 par med häckningen varje år och samma andel gäller för kungsörn. Dessa antal är alltför små för att kunna anse att bevarandestatusen är gynnsam eller god. När EU definerar begreppet *bevarandestatus* (EU-kommissionen, *Defining and applying the concept of Favourable Reference Values Technical report*, version February 2018) på nationell nivå är det enbart populationen inom nationen som ska ingå i analysen, oavsett om den utgör en del av en större population utanför nationsgränserna eller inte (Europadomstolen, Mål C-342/05). Domen ger således vägledning om hur bevarandestatus ska bedömas och klargör att enbart regionala individer och livsmiljöer ska inkluderas i en analys av bevarandestatus på regional nivå. Vad gäller kungsörn och havsörn på Gotland ska alltså enbart örnar och deras livsmiljö på Gotland beaktas när man bedömer bevarandestatusen på Gotland.

Antalet lyckade häckningar av kungsörn på Gotland varierar mellan åren, exempelvis skedde en kraftig minskning 2010, 2014 och 2018. Artens fortsatta häckningsframgång är därför osäker. Naturvårdsverket skriver i rapporten *Artskyddsförordningen - tillämpning i exemplet vindkraft (2015-04-30) att för en hotad art kan dödande av enstaka individer vara tillräckligt för att påverka bevarandestatusen negativt.*

Mot ovanstående bakgrund menar vi att bedömningen i strategin att kungsörnen har god bevarandestatus är dåligt underbyggd och saknar helhetssyn.

Vi påpekar också att örnstammens utveckling på senare år sammanfaller med att vindkraften på Gotland inte byggts ut i större omfattning. En fortsatt utbyggnad innebär däremot risk för ökad dödlighet, vilket talar emot Länsstyrelsens bedömning av arternas bevarandestatus.

Naturvårdsverket listar tre punkter för att bedöma gynnsam bevarandestatus, varav den ena rör populationsbeståndens utveckling. De andra två berör den livsmiljö som arten nyttjar, att arealen som arterna nu nyttjar eller historiskt har nyttjat inte ska eller sannolikt kommer att minska på sikt, samt att det finns och sannolikt kommer finnas en tillräckligt stor areal av den livsmiljö som arterna kräver. När det i strategin bedöms att båda örnarterna har uppnått god bevarandestatus på Gotland saknas dessa punkter. Inte heller diskuteras genflöde mellan olika subpopulationer. Detta bör självklart ingå i analysen då populationerna på ön är isolerade från de på fastlandet, i olika hög grad för de två arterna. Dessutom skapar en vindkraftsutbyggnad barriäreffekter i landskapet och minskar därmed arealen av örnbiotoper, vilket fragmenterar populationerna på ön ytterligare och påverkar bevarandestatusen negativt.

Av strategin framgår att stora delar av Gotland är lämpliga örnbiotoper: *Sammanfattningsvis kan man säga att det är svårare att hitta örnvänliga biotoper på Gotland jämfört med på fastlandet.* Samtidigt diskuteras i strategin möjligheterna till ökad exploatering av det gotländska landskapets örnbiotoper för vindkraft eller andra verksamheter, vilket enligt ovanstående hotar örnarnas livsmiljöer. Detta är i sig grund nog för att anse att havsörn och kungsörn inte har gynnsam bevarandestatus.

Länsstyrelsen har alltså i förslaget frångått grunderna för bedömning av bevarandestatus av arter, i strid med Naturvårdsverkets riktlinjer och EU-domstolens avgöranden. Med hänsyn till ovanstående anser vi att havsörnens och kungsörnens bevarandestatus på regional nivå inte kan anses vara gynnsam eller god.

Naturvårdsverket skriver i yttrande i mål M 4376-18 (Forsviden på norra Gotland): *Naturvårdsverket bedömer att statusen för kungsörnbeståndet på Gotland idag är god. Samtidigt ska detta också ses mot att kungsörnbeståndet i hög grad är isolerat från fåglar på fastlandet. Enligt nya studier skiljer sig fåglarna genetiskt från de i Sverige och i Finland och visar därmed på ett mycket begränsat utbyte av individer. Detta gör beståndet mer*

sårbart och en minskning kan inte lätt kompenseras med inflöde från andra bestånd. Att hålla nere olika påverkansfaktorer som på olika sätt riskerar att leda till en förhöjd dödlighet är därför centralt för att kunna bibehålla ett livskraftigt bestånd.

Beträffande havsörn skriver verket: *Naturvårdsverkets bedömning är att statusen för havsörnsbeståndet på Gotland för närvarande är god. Hög reproduktionstakt och påspädning genom invandring från fastlandet gör beståndet sannolikt något mindre känsligt än kungsörnen. Något som bör beaktas är dock att havsörnar dödas betydligt oftare än kungsörnar i kollisioner med vindkraft. Orsaken är inte helt klarlagd men kan bero på annat beteende och att vindkraftverk oftare har placerats i havsörnmiljöer. För Gotland finns dokumentation om minst 20 dödade havsörnar vid vindkraftverk fram till mars 2019. I enstaka fall har dödligheten varit särskilt stor vid vissa vindkraftsanläggningar. Åtgärder för att begränsa dödligheten är därmed motiverade.*

Naturvårdsverkets yttrande står i direkt motsats till beskrivningen i förslaget till strategi, inte minst då Naturvårdsverket lyfter upp att den gotländska populationen *i hög grad är isolerad från fåglar på fastlandet* vilket självfallet påverkar en analys om artens bevarandestatus och känslighet. Yttrandet pekar på behovet av ändringar i strategin så att den bättre beskriver verkliga förhållanden.

Därtill menar Naturvårdsverket att åtgärder för att begränsa dödligheten hos havsörnar är motiverade, men några sådana har inte initierats på ön. Istället tillåts en av Europas värsta vindkraftparker gällande dödlighet hos fåglar, Näsudden, att fortgå utan implementeringar som minskar dödligheten. Vi framhåller att den bästa och enda fungerande åtgärden för att minska fågeldödlighet och skador är att lokalisera vindkraften på rätt plats, bl a genom att undvika områden med rikt fågelliv inklusive örnar.

Se vidare avsnitt 1.2 angående EU-domstolens beslut.

1.4 Kollisioner med vindkraftverk

I strategin redovisas siffror över örnar som kolliderat med vindkraftverk. För kungsörn redovisas siffror i detalj, för havsörn anges bara att de generellt dödas oftare än kungsörnar.

För kungsörn anges att tolv procent av de örnar som hittats döda har dödats av vindkraft. Det innebär att kungsörnar på Gotland löper sex gånger högre risk att kollidera med vindkraftverk jämfört med övriga Sverige. Att dessutom eldödligheten är hög för gotländska kungsörnar gör att all extra dödlighet, exempelvis på grund av vindkraft, har en än större påverkan på populationen. Det är därför Naturvårdsverket i mål M 4376-18 påtalar vikten av *att hålla nere olika påverkansfaktorer som på olika sätt riskerar att leda till en förhöjd dödlighet (hos kungsörn på Gotland) för att kunna bibehålla ett livskraftigt bestånd.*

Att strategin utelämnar data för havsörn är också förvånande. Under perioden 2012-2020 har 39 döda havsörnar hittats på Gotland. Av dessa har 46 procent dödats av vindkraft. Om man utgår från enbart de fall där man kunnat fastställa dödsorsaken (62 procent av fallen) utgör vindkraftskollisioner 71 procent vilket innebär mer än elva gånger högre dödlighet jämfört med övriga Sverige. En havsörn på Gotland löper alltså elva gånger så stor risk att kollidera med vindkraftverk. Utifrån dessa siffror kan också konstateras att vindkraft är den absolut vanligaste dödsorsaken för havsörnar på Gotland.

Att tolv procent av dödligheten är associerad till vindkraft, som för kungsörn, är en mycket hög siffra för en långlivad art med långsam reproduktion. Att mer än varannan havsörn som dör dödas av vindkraftverk, är en än mer uppseendeväckande hög siffra som borde få Länsstyrelsen att vidta åtgärder för att skydda arten från det artskyddsbrott som nu tillåts fortgå. Istället väljer man att inte

redovisa dessa data. Detta samtidigt som Naturvårdsverket påtalar den höga dödligheten hos havsörn på Gotland och anser att åtgärder för att begränsa dödligheten ska genomföras: *För Gotland finns dokumentation om minst 20 dödade havsörnar vid vindkraftverk fram till mars 2019. I enstaka fall har dödligheten varit särskilt stor vid vissa vindkraftanläggningar. Åtgärder för att begränsa dödligheten är därmed motiverade.*

I redovisningen av vindkraftens effekter på fågellivet används i strategin data från Näsudden, dock utan att omnämna rapporten *Effekter på fågellivet vid ett generationsskifte av vindkraftverk - kontrollprogram, Näsudden, Gotland 2009-2013* (Hjernquist 2014). I strategin påstås felaktigt att *den totala dödligheten minskade med nära 80 procent*. Studien från Näsudden visar i själva verket att dödligheten var i princip oförändrad före och efter generationsväxlingen av vindkraftverk om man ser till parken som helhet, och att ungefär lika många fåglar dödas inom vindkraftparken idag som före generationsväxlingen. Däremot är de nya vindkraftverken större och står med längre inbördes avstånd och den installerade effekten är högre. Rent biologiskt och för förvaltandet av fåglarna på Näsudden, inklusive de 10-30 örnar som enligt kontrollprogrammet årligen dödas av vindkraftverk på Gotland (inte heller detta nämns i strategin), spelar det ringa roll hur många MW vi får ut av parken. Det är också en oväsentlig jämförelse när man ska bestämma en arts bevarandestatus eller fatta förvaltningsbeslut om arten. Strategin vilseleder här läsaren med ett felaktigt påstående. De studier som finns visar att det är arealen som vindkraften tar i anspråk som till största delen påverkar dödligheten samt negativa effekter som habitatförlust, degenerering och barriäreffekter.

Naturvårdsverket skriver i rapport 6467 *att det mest verkningfulla sättet att minimera riskerna för negativa effekter på fåglar är att undvika att bygga vindkraft på de platser där riskerna för olyckor eller störning bedöms som särskilt stora. God planering och undvikande av bögriskområden är steg ett för att minimera negativ påverkan på fåglar*. I rapporten *Artskyddsförordningen - tillämpning i exemplet vindkraft* skriver Naturvårdsverket att *det bör bedömas som ett avsiktligt dödande när det jämfört med andra vindparker föreligger en förhöjd kollisionsrisk med verken för känsliga arter*. Med vetskap om de kraftigt förhöjda riskerna för örnar på Gotland att skadas eller dödas av vindkraft menar vi att storskalig utbyggnad eller generationsväxling på ön inte är möjlig. Detta grundläggande perspektiv saknas i Länsstyrelsens förslag.

1.5 Positivt förhandsbesked på ansökningar

Länsstyrelsen skriver: *I vissa fall har man sett att örnars revir omfattar redan tillståndsgivna vindkraftparker, till exempel på Näsudden på sydvästra Gotland. Här har man sett att de kan flyga genom vindkraftparken eller till och med använda denna som födosöksområde. Länsstyrelsen anser trots detta att det vore önskvärt att generationsväxla en sådan park. Med färre men större verk bör riskerna för kollisioner generellt sett minska jämfört med om vindparken inte moderniseras. Länsstyrelsen skriver att den ser en möjlighet med kortare skyddsavstånd till vindkraftverk i takt med att utvecklingen av skyddssystem går framåt.*

Vi anser det oroande och obegripligt att strategin antyder att framtida skyddssystem, som exploatören själv ska kontrollera, skulle möjliggöra utökad vindkraftutbyggnad i örnrika områden på Gotland. Resonemanget strider mot Miljöbalkens skadelindringshierarki som anger att skador i första hand ska undvikas. Att strategin därtill frångår miljöbalkens krav på prövning av lämplig lokalisering som inte är begränsad till regionen dvs Gotland, utan att ta hänsyn till alternativa lokaliseringar i hela Sverige, strider mot lagstiftarens intentioner och rättspraxis.

Formuleringen att *det är önskvärt* att generationsväxla innebär enligt vår mening att Länsstyrelsen tar ställning i en pågående tillståndsprocess (Länsstyrelsen ärende 551-4128-2019) och även framtida tillståndsansökningar på Näsudden, vilket vi anser anmärkningsvärt.

Vi vill påpeka att om en myndighet lämnar förhandsbesked ska det vara i form av ett beslut om förhandsbesked (Förvaltningslagen). Vidare ska *domstolar samt förvaltningsmyndigheter och andra som fullgör offentliga förvaltningsuppgifter ... i sin verksamhet beakta allas likhet inför lagen samt iakttä saklighet och opartiskhet* (objektivitetsprincipen i Regeringsformen, RF 1:9). Vi anser att strategin strider mot dessa bestämmelser.

De tester av skyddssystem som Länsstyrelsen menar kan ske om man ger verksamheten tillstånd kan lika väl genomföras utan att något verk generationsväxlas. Argumentet är därför inte relevant. Mot bakgrund av att 71 procent av havsörnarna som hittats döda på Gotland dödas av vindkraftverk, och att Naturvårdsverket manar till åtgärder för att minska dödligheten, framstår förslagen i strategin som än mer anmärkningsvärda. Om syftet med strategin ska kunna uppnås - att underlätta vindkraftutbyggnad på Gotland utan att riskera skyddet av de två örnarterna - bör dessa förhållanden redovisas på ett tydligt sätt.

Vi vill också påpeka att vindkraften på Näsudden aldrig miljöprövats enligt dagens lagstiftning och domstolspraxis gällande bl a örn. Det är därför inte säkert att tillstånd kommer att kunna ges till framtida utbyggnad eller generationsväxling. Tillåtligheten avgörs först i en prövning. Strategin ger därför felaktiga signaler när den antyder möjligheter till kortare skyddsavstånd mellan örnbon och vindkraftverk.

1.6 Örnars revir

Det är positivt att strategin visar på förståelse för att reviren som omger boplatser för båda örnarterna inte är cirkelrunda utan mer dynamiska. Kungsörnens revir runt boplatser kan sträcka sig långt från bona, längre åt vissa håll. Förhållandena kan också ändras mellan olika år. På samma sätt är havsörnens jaktrevir och boplatzrevir dynamiska och kan sträcka sig över många mil. Att påstå att vissa par är mer värdefulla eller skyddsvärda kan vara sant men även här finns en dynamik. Vissa revir kan vara högproduktiva under några decennier för att sedan inte producera lika många ungar under en period. Ett revir som idag anses lågproduktivt kan imorgon vara högproduktivt. Kunskap om detta kräver ingående studier under många decennier. Att välja rätt lokalisering för att undvika skador och störningar är därför centralt.

Länsstyrelsen skriver (sidan 21): *om unga hannar ... dödas så påverkas inte bevarandestatusen lika mycket som om en äldre hona ... dör*. Men eftersom örnar lever i par har kön ingen roll, det är bara åldern som har betydelse genom att det hos yngre individer är större risk/chans att dödade individer ändå skulle ha dött av andra orsaker. En gammal hona kräver en gammal hanne för att kunna få ägg. Länsstyrelsen gör här en felaktig analys.

1.7 Habitatförlust, habitatdegenerering, barriäreffekter, fragmentering

När strategin redovisar kunskapsläget om habitatförlust görs det kortfattat. Inget nämns om fragmentering av landskapet, eller att habitatet inte behöver förloras utan de kan också försämrats av exploatering. Vidare anges att *för övrigt anses habitatförlust generellt sett inte vara ett stort problem för fåglar*, utan hänvisning till vetenskaplig litteratur. Vi ser detta som en allvarlig brist i strategin.

En korrekt hänvisning skulle visa att påståendet är direkt felaktigt, habitatförlust är ett stort problem för många fågelarter vilket den vetenskapliga litteraturen vittnar om. Naturvårdsverket skriver i Vindvals lägesrapport 2016: *Generellt gäller att kollisioner endast utgör ett litet problem. Effekter av habitatförluster, bortträngning och fragmentering är normalt ett större problem, och inbegriper då även många fler organismgrupper än enbart fåglar. Det behövs en helhetsyn kring bevarande av biologisk mångfald, där skyddet inte enbart ser till kollisionsproblematiken. En hållbar utveckling av vindkraften behöver därför breddas och ses i ljuset av total påverkan och inte specifikt fågelkollisioner*.

Strategin antyder felaktigt att barriäreffekter, habitatförlust och habitatdegenerering inte existerar eller saknar betydelse, återigen utan hänvisning till vetenskaplig litteratur.

På sidan 24 hänvisas till tidigare domar gällande vindkraft och örn vilket kan uppfattas som att det bara finns två domar. Utöver de nämnda MMD M 4376-18 och MMÖD M 4319-17 vill vi nämna MMD M 528-15, M 5993-15 och MMÖD M 8344-11 och M 4666-20 som alla gäller Gotland.

1.8 Sekretess

I strategin berörs kortfattat sekretessfrågan utan att nämna att sekretessbelagda uppgifter om lokaliseringen av örnbon vid flera tillfällen har läckts av vindkraftbolag vid ansökningsprocesser på Gotland, vilket resulterat i misstänkta störningar vid boplatser och misslyckade häckningar. Vi menar att sekretessfrågan gällande skyddsvärda arter som därtill är utsatta för faunakriminalitet måste tas på största allvar. I sin nuvarande form riskerar strategin att negligera sekretessproblematiken.

2 Övriga synpunkter

Kapitel 1

Enligt strategin ska *Gotland ska gå före i omställningen till ett hållbart energisystem*. Vi vill därvid peka på Naturvårdsverkets yttrande i mål M 4376-18 (Forsviden) där verket skriver att *det är nödvändigt att omställningen görs på ett hållbart sätt så att andra miljömål inte motverkas. Studier visar att både kungsörn och havsörn kan påverkas negativt av vindkraft, åtminstone gäller detta lokala bestånd. Vilken grad av påverkan bestånden tål är inte möjligt att precisera fullt ut och det är därför nödvändigt att vid utbyggnad av vindkraft ha goda marginaler för att hålla nere dödligheten. Jämför även Naturvårdsverkets yttrande att det behövs en behetsyn kring bevarande av biologisk mångfald*, se ovan. När strategin anger att Gotland ska gå före menar vi att dessa perspektiv måste finnas med.

Länsstyrelsen skriver i strategin att *ett av målen är att Sverige ska ha 100 procent förnybar elproduktion år 2040, att vindkraften på Gotland står för ungefär hälften av öns elanvändning och att Gotland ska gå före i omställningen till ett hållbart energisystem*. Vi påpekar att redan nuvarande vindkraft motsvarar ungefär hälften av dagens elanvändning på Gotland och att en stor del av öns elförbrukning går till industri och jordbruk vars produkter huvudsakligen exporteras från ön. Vi menar därför att målet om en kraftig utbyggnad av vindkraften på Gotland saknar helhetssyn och bygger på felaktiga förutsättningar.

Kapitel 4

Strategin anger att frågor om vindkraft behandlas utförligt i Region Gotlands översiktsplan. Mot detta invänder vi att översiktsplanen inte är uppdaterad med aktuella riksintresseområden för vindbruk och att planen antogs innan domen om Mästermyr (MMÖD M 8344-11) bildade rättspraxis gällande örn och vindkraft. Vid en konferens 2017 berättade regionens ansvarige för planens avsnitt om vindbruk: *Vid antagandet av översiktsplanen visste vi att fåglar (läs örnar, vår anm.) kunde bli ett problem men det fanns vid tiden ingen säker kunskap och inga tillgängliga underlag att arbeta med. Idag vet vi mer. Fåglarna krymper möjligheterna för vindkraften*.

<https://www.natverketforvindbruk.se/Global/Aktiviteter/Vind2017/6%20Gunnar%20Gustafsson.pdf>

Att översiktsplanen utförligt behandlar vindkraftfrågor stämmer därför inte. Detta framgår också av att flera vindkraftprojekt fått avslag i miljöprövningen, översiktsplanen har alltså inte gett korrekt vägledning i de fallen.

Kapitel 6

Länsstyrelsen skriver i strategin att Ornitologiska föreningen, privatpersoner och andra organisationer med god kännedom om örnpopulationerna bör få tillfälle att yttra sig för att bolagen ska få så bra underlag som möjligt. Vi instämmer helt i detta men konstaterar samtidigt att bolagen i många fall inte lyssnat till den lokala kunskapen, vilket i slutänden drabbat dem själva då kunskapen visat sig korrekt varför ansökan avslagits. Strategin borde starkare betona sökandens undersökningsplikt och uppmana till att tillvarata lokal sakkunskap.

Kapitel 7

Strategin anger utbyggnadsmål för Gotland på 1 respektive 2 TWh. Vi anser att målet ska vara högst 1 TWh i enlighet med länsfördelningen i den nationella strategin (ER 2021:2). Det högre målet avser att även täcka Cementas elektrifiering. Eftersom Cementas produktion till största del exporteras från ön motsvarar ett sådant mål mer än 100 procent självförsörjning, vilket saknar förankring.

Strategin anger att *en utredning av Ottvall och Green från 2016 visar möjlighet till 270 nya vindkraftverk på ön* (500 MW). Det har visat sig vara en felaktig analys eftersom utredarna saknat detaljerad kännedom om örnförekomst på ön. Att analysen är felaktig styrks av att flera större projekt fått avslag på grund av örnförekomst som sökanden och ibland även prövningsmyndigheterna inte känt till. Återstående områden räcker inte till 270 nya verk.

Som enda ”nyhet” jämfört med hittillsvarande praxis och bedömningar avseende vindkraft skriver Länsstyrelsen i strategin att skyddssystem såsom kameror skulle kunna möjliggöra / tillåta en utbyggnad och nämner speciellt Näsudden. Vi konstaterar att förslaget strider mot nuvarande rättspraxis och principen att undvika olämplig placering av vindkraft. Metoden kan vara användbar och tillåten i de fall att befintlig vindkraft visar sig orsaka (oväntad) fågeldödlighet, men inte som medel för att kringgå artskyddsförordningen vid nybyggnad eller generationsväxling. Vi noterar att förslaget med kameror för att undvika fågeldödlighet saknar den helhetssyn som Länsstyrelsen säger sig eftersträva och som Naturvårdsverket, miljöorganisationer med flera efterlyser.

Se även avsnitt 1.2 och 1.5.

Naturskyddsföreningen Gotland

Anncatrin Hjernquist, ordförande
styrelsen@naturskyddsforeningengotland.se, tel 070-441 68 48

Kungsörn Sverige

Calle Zetterlund, ordförande
info@kungsorn.se, tel 070-213 40 08

Gotlands Ornitologiska Förening

Sven-Olof Lundgren, vice ordförande
gof@blacku.se

Kontaktperson i detta ärende:

Richard Bernström, vice ordförande Naturskyddsföreningen Gotland
r.bernstrom@telia.com, 070-742 36 30